

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

dnia 23 grudnia 2016 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie, I Wydział Cywilny, w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Wojciech Waclaw

Protokolant: p.o. sekr. sąd. Paulina Pawłowska

po rozpoznaniu w dniu 21 grudnia 2016 r. na rozprawie

sprawy z powództwa A. P., G. K. G., S. G.

przeciwko Skarbowi Państwa – Wojewodzie (...) - (...) reprezentowanemu przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa

o zapłatę

I zasądza od pozwanego Skarbu Państwa – Wojewody (...)# (...) na rzecz powódki A. P. kwotę 164.357,14 (sto sześćdziesiąt cztery tysiące trzysta pięćdziesiąt siedem złotych 14/100) złotych wraz z ustawowymi odsetkami:

- od kwoty 20.000 (dwadzieścia tysięcy) złotych od dnia 04 września 2014 r. do dnia zapłaty,

- od kwoty 69.550 (sześćdziesiąt dziewięć tysięcy pięćset pięćdziesiąt) złotych od dnia 11 kwietnia 2016 r. do dnia zapłaty,

- od kwoty 78.807,14 zł (siedemdziesiąt osiem tysięcy osiemset siedem złotych 14/100) od dnia 8 grudnia 2016 r. do dnia zapłaty;

II zasądza od pozwanego Skarbu Państwa – Wojewody (...)# (...) na rzecz powoda G. K. G. kwotę 91.775,00 (dziewięćdziesiąt jeden tysięcy siedemset siedemdziesiąt pięć) złotych wraz z ustawowymi odsetkami:

- od kwoty 10.000 (dziesięć tysięcy) złotych od dnia 04 września 2014 r. do dnia zapłaty,

- od kwoty 34.775 (trzydzieści cztery tysiące siedemset siedemdziesiąt pięć) złotych od dnia 11 kwietnia 2016 r. do dnia zapłaty,

- od kwoty 47.000 (czterdzieści siedem tysięcy) złotych od dnia 8 grudnia 2016 r. do dnia zapłaty;

III zasądza od pozwanego Skarbu Państwa – Wojewody (...)# (...) na rzecz powoda S. G. kwotę 91.775,00 (dziewięćdziesiąt jeden tysięcy siedemset siedemdziesiąt pięć) złotych wraz z ustawowymi odsetkami:

- od kwoty 10.000 (dziesięć tysięcy) złotych od dnia 04 września 2014 r. do dnia zapłaty,

- od kwoty 34.775 (trzydzieści cztery tysiące siedemset siedemdziesiąt pięć) złotych od dnia 11 kwietnia 2016 r. do dnia zapłaty,

- od kwoty 47.000 (czterdzieści siedem tysięcy) złotych od dnia 8 grudnia 2016 r. do dnia zapłaty;

IV w pozostałym zakresie oddala powództwo;

V zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 6225,86 zł tytułem zwrotu kosztów procesu;

VI przyznaje biegłemu P. W. wynagrodzenie za wydanie opinii pisemnej w kwocie 1808,86 zł i nakazuje wypłacić je z zaliczki powodów.

VII nakazuje ściągnąć na rzecz Skarbu Państwa – S. O.w O. kwoty od pozwanego kwotę 2964,- zł, zaś od powodów kwotę 164,- zł tytułem wyłożonych wydatków.

Sygn. akt I C 152/16

UZASADNIENIE

Powodowie A. P., G. G. (1) i S. G. w pozwie z dnia 29 lipca 2014 r. wnieśli o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa – Wojewody (...) (...) na swoją rzecz solidarnie kwoty 40.000 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, oraz kosztami procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu swego stanowiska podnieśli, że byli właścicielami gospodarstwa rolnego położonego w obrębie T. w gminie G., składającego się obecnie z działek nr (...), dla których S. R.w O. prowadzi księgę wieczystą KW (...). Powodowie zostali pozbawieni prawa własności przedmiotowych nieruchomości na skutek decyzji Naczelnika Gminy w G. z dnia 01 grudnia 1977 r., znak (...), wydanej na podstawie art. 38 ust. 1 ustawy z dnia 14 lipca 1961 roku o gospodarce terenami w miastach i osiedlach, stwierdzającej, iż przedmiotowe gospodarstwo stanowi własność Skarbu Państwa.

Decyzja ta została wydana bez podstawy prawnej, albowiem wymieniony przepis stwierdzał przejście prawa własności na rzecz Skarbu Państwa ex lege, a powiatowe rady narodowe w swoim zakresie kompetencji miały jedynie gospodarę tymi nieruchomościami oraz złożenie wniosku o ujawnienie w księgach wieczystych tytułu własności Skarbu Państwa. Decyzja ta została równocześnie wydana z rażącym naruszeniem prawa, albowiem ustawa znajdowała zastosowanie do nieruchomości nabytych w trybie osadnictwa rolnego lub uwłaszczenia przez osoby, którym wobec uzyskania przez nie stwierdzenia narodowości polskiej przysługiwało obywatelstwo polskie, a które następnie w związku z wyjazdem z kraju utraciły lub utracą to obywatelstwo. Tymczasem powodowie nabyli nieruchomość w drodze umów darowizny. Rozstrzygnięcie o pozbawieniu prawa własności powódki zostało przy tym oparte na błędnym ustaleniu, że powódka utraciła obywatelstwo polskie z chwilą przekroczenia granicy PRL.

Decyzją z dnia 27 lipca 2011 r., (...) (...) (...), doręczoną powodom 29 lipca 2011 r., Wojewoda (...) (...) stwierdził wydanie w/w decyzji administracyjnej bez podstawy prawnej, jednak z uwagi na to, że wywołała nieodwracalne skutki prawne, odmówił stwierdzenia jej nieważności. Powodowie z uwagi na bezprawne pozbawienie ich prawa własności dochodzą naprawienia szkody, opierając swe roszczenie o treść art. 160 § 1-6 k.p.a. w brzmieniu sprzed jego uchylecia. Utracili oni możliwość odzyskania niesłusznie odebranych im nieruchomości z uwagi na ochrony praw osób trzecich, które w dobrej wierze nabyły te nieruchomości od Skarbu Państwa.

Uzasadniając wysokość swojego żądania powodowie podnieśli, że jej ustalenie wymaga uzyskania wiadomości specjalnych.

W odpowiedzi na pozew z dnia 12 września 2014 r. pozwany Skarb Państwa – Wojewoda (...) (...) wniósł o oddalenie powództwa z uwagi na przedawnienie się możliwości dochodzenia roszczenia, oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych. Pozwany podniósł, że decyzja stwierdzająca brak podstawy prawnej do wydania decyzji Naczelnika Gminy G. została wydana 27 lipca 2011 r., zaś pozew w niniejszej sprawie wpłynął do sądu w dniu 13 sierpnia 2014 r. Zgodnie zaś z art. 160 § 6 k.p.a. w brzmieniu obowiązującym przed zmianą ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r., termin przedawnienia wynosił 3 lata.

W piśmie procesowym z dnia 26 listopada 2014 r. (...) powodowie zmodyfikowali żądanie, wnosząc o zasądzenie od pozwanego na rzecz A. P. kwoty 20.000 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, a na rzecz S. G. i G. K. G. kwot po 10.000 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

Następnie w piśmie z dnia 22 stycznia 2016 r. (...) powodowie rozszerzyli powództwo, domagając się zasądzenia od pozwanego Skarbu Państwa - Wojewody (...) - (...) na rzecz A. P. kwoty 89.550 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od kwoty 20.000 złotych od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, a od kwoty 69.550 złotych od dnia rozszerzenia powództwa (26 stycznia 2016 r.) do dnia zapłaty. W odniesieniu do żądania G. K. G. i S. G., domagali się zasądzenia kwot po 44.775 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od kwoty 10.000 złotych od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, oraz od kwoty 34.775 złotych od dnia rozszerzenia powództwa (26 stycznia 2016 r.) do dnia zapłaty.

W odpowiedzi z dnia 17 maja 2016 r. (k. (...)) pozwany Skarb Państwa – Wojewoda (...) - (...) reprezentowany przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa podtrzymał wniosek o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych. W uzasadnieniu swego stanowiska podniósł, że w dziale IV księgi wieczystej nr (...) została wpisana hipoteka na rzecz Skarbu Państwa- Banku (...) w kwocie 29.382 złotych, która prawdopodobnie nie została wykreślona przed wydaniem decyzji z dnia 01 grudnia 1977 r. Pozwany domagał się waloryzacji wartości tej hipoteki na dzień sporządzenia opinii, odniesionej do wskaźnika zmiany poziomu cen towarów i usług konsumpcyjnych publikowanego przez prezesa GUS. W razie ustalenia, że powodowie otrzymali świadczenie wyrównawcze, podstawą którego było mienie pozostawione w Polsce, pozwany podniósł, że doszło do skompensowania szkody z korzyścią (compensatio lucri cum damno), a kwota tego świadczenia pomniejsza doznaną przez powodów szkodę. Dodatkowo pozwany podniósł, że podstawa faktyczna powództwa nie obejmowała działek nr (...), wobec czego rozszerzenie powództwa z dnia 22 stycznia 2016 r. dotyczy jedynie wartości wynikającej z opinii biegłego z dnia 21 grudnia 2015 r., zaś w świetle twierdzeń powoda dochodzona przez niego kwota z tytułu roszczeń związanych z utratą działek nr (...) wynosi o złotych.

W piśmie z dnia 25 listopada 2016 r. (...) powód rozszerzył żądanie pozwu, domagając się zasądzenia od pozwanego Skarbu Państwa:

- na rzecz powódki A. P. kwoty 183.550 złotych wraz z odsetkami ustawowymi jak dotychczas, a nadto odsetkami ustawowymi od kwoty 94.000 złotych od dnia rozszerzenia powództwa do dnia zapłaty,

- na rzecz powodów G. K. G. oraz S. G. kwot po 91.775 złotych wraz z odsetkami ustawowymi jak dotychczas, a nadto odsetkami ustawowymi od kwoty 47.000 złotych za okres od dnia rozszerzenia powództwa do dnia zapłaty.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 25 września 1974 r. H. i H. B. zawarli z G. G. i powódką A. G. umowę darowizny, na podstawie której przekazali im nieodpłatnie gospodarstwo rolne położone w T., gm. G., o pow. 9 hektarów 91 arów. Na gospodarstwo to składały się nieruchomości o pow. 6,80 hektara, oznaczona jako działka nr (...), wpisana w KW nr (...), oraz nieruchomość o pow. 3,11 hektara, oznaczona jako działka nr (...), wpisana w KW nr (...). Ta ostatnia nieruchomość w dziale IV księgi wieczystej była obciążona hipoteką na rzecz Skarbu Państwa – Banku (...) w kwocie 30.000 złotych.

(dowód: umowa darowizny z 25.09.1974 r., k. (...))akt (...)

Sąd Rejonowy w Olsztynie wyrokiem z dnia 19 października 1976 r., sygn. akt (...)orzekł o rozwiązaniu związku małżeńskiego G. G. i A. G. przez rozwód. Wzmianka w tym przedmiocie została umieszczona na akcie małżeństwa przez Kierownika U. (...)w dniu 07 września 1977 r.

(dowód: odpis aktu małżeństwa G. G. (2) i A. P., k. (...))

W dniu 30 grudnia 1976 r. w miejscowości B. G. G. (1) zmarł. Postanowieniem z dnia 21 stycznia 1977 r., sygn. I Ns 17/77, S. R.w O. stwierdził, że spadek po G. G. na podstawie ustawy nabyły dzieci, G. G. (1) i S. G., po 1/2 części każdy z

nich, przy czym także wchodzące w skład spadku gospodarstwo rolne w T., gm. G., o pow. 9 hektarów 91 arów, wpisane w KW nr (...) i (...), z mocy ustawy odziedziczyli oni po 1/2 części. Na podstawie tego postanowienia obaj powodowie zostali wpisani przez Państwowe Biuro Notarialne do wymienionych ksiąg wieczystych jako współwłaściciele nieruchomości po 1/4 części. Współwłaścicielką nieruchomości w 1/2 części pozostawała A. P. (wcześniej: G.).

(dowód: postanowienie S. R.w O.z 21.01.1977 r., sygn. akt (...), k.(...)akt KW nr (...), zawiadomienia Państwowego Biura Notarialnego z 30.06.1977 r. oraz 01.09.1977 r., k.(...))

W dniu 06 sierpnia 1977 r. A. P. wniosła o wykreślenie z ksiąg wieczystych o nr (...) obciążającej nieruchomości na rzecz Banku (...) w O. hipoteki na kwotę 29.382 złotych, przedkładając zezwolenie tego Banku na jej wykreślenie. W dniu 19 września 1977 r. Państwowe Biuro Notarialne zawiadomiło powódkę o wykreśleniu hipoteki.

(dowód: wniosek A. P. z 06.08.1977 r., zezwolenie Banku (...) z 29.07.1977 r., zawiadomienie o wykreśleniu hipoteki z 19.09.1977 r., k. (...)akt (...))

W dniu 21 września 1977 r. powódka A. P. wraz z synami, powodami G. K. G. oraz S. G., wyjechała do Republiki Federalnej Niemiec.

(bezsporne)

Decyzją z dnia 01 grudnia 1977 r., znak (...), Naczelnik Gminy G. stwierdził, że gospodarstwo rolne o powierzchni 9,91ha wraz z budynkami tj. z budynkiem mieszkalnym, stodołą, dwoma oborami, szopą i przybudówką położone we wsi T. Gmina G., stanowią własność Skarbu Państwa w stanie wolnym od obciążeń na rzecz osób trzecich. W uzasadnieniu wskazano, że powodowie wyjechali na pobyt stały za granicę, pozostawiając gospodarstwo rolne bez użytkownika. Naczelnik Gminy G. w oparciu o art. 38 ust. 1 ustawy z dnia 14 lipca 1961 roku o gospodarce terenami w miastach i osiedlach postanowił przejąć nieruchomość na rzecz Skarbu Państwa, powołując się na potrzebę uregulowania stanu prawnego.

(dowód: decyzja Naczelnika Gminy G. z dnia 01 grudnia 1977 r., znak (...), k. (...))

Poza gospodarstwem rolnym w T. A. P. pozostawiła w Polsce należącą do niej nieruchomość rolną o pow. 8,62 hektara wraz z zabudowaniami, położoną we wsi U., gm. G., oznaczoną jako działki nr (...). Także ta nieruchomość została przejęta na rzecz Skarbu Państwa jako opuszczona.

(dowód: decyzja Naczelnika Gminy G. z dnia 26.10.1981 r., znak: (...), k. (...))

Po przyjeździe do RFN A. P. otrzymała świadczenie wyrównawcze w kwocie 15.910,30 marek niemieckich z tytułu mienia pozostawionego w Polsce. Podstawą wypłaty tej kwoty była niemiecka ustawa o świadczeniach wyrównawczych – L..

(dowód: zaświadczenie administracji miasta D. – urzędu ds. wyrównania obciążeń z dnia 10.04.1982 r., sygn. (...) (...), k. (...))

Decyzją z dnia 27 lipca 2011 r., znak: (...). (...) (...), Wojewoda (...) - (...) stwierdził, że decyzja Naczelnika Gminy G. z dnia 01 grudnia 1977 r., znak (...), została wydana bez podstawy prawnej, jednak z uwagi na to, że wywołała nieodwracalne skutki prawne, odmówił stwierdzenia jej nieważności. Decyzja ta została doręczona powodom w dniu 29 lipca 2011 r. Nie została zaskarżona i stała się ostateczna dnia 12 sierpnia 2011 r.

(dowód: decyzja Wojewody (...) - (...) z 27.07.2011 r., znak(...). (...) (...), k. (...))

(...) oznaczone jako dawne działki nr (...) są obecnie oznaczone jako działki nr (...). Stanowią one własność osób fizycznych i posiadają założone księgi wieczyste, przy czym księga wieczysta nr (...) prowadzona jest obecnie dla działki nr (...), zaś (...) dla działki nr (...).

(bezsporne)

Obecna wartość rynkowa nieruchomości położonych w T., oznaczonych jako dawne działki nr (...), wynosi 367.100,00 złotych.

(dowód: opinia biegłego z zakresu szacowania wartości nieruchomości, k. (...), opinia uzupełniająca, k. (...))

Sąd zważył, co następuje:

Powyższych ustaleń faktycznych Sąd dokonał w oparciu o dokumenty prywatne i urzędowe przedłożone przez strony niniejszego postępowania, jak również dokumenty stanowiące podstawę wpisów w księgach wieczystych KW nr (...) i KW nr (...), oraz opinię biegłego z zakresu szacowania wartości nieruchomości, wraz z opinią uzupełniająca. Autentyczność i wiarygodność tych dowodów, jak również prawdziwość wynikających z nich okoliczności nie była kwestionowana na żadnym etapie postępowania. Pozwany podnosił jedynie, że część dowodów była nieprzydatna dla potrzeb rozstrzygnięcia sprawy, albowiem w jego ocenie zgłoszona pozwem podstawa faktyczna powództwa nie obejmowała wszystkich wycenionych przez biegłego działek. Nie zaprzeczał jednak wartości nieruchomości stwierdzonej w opinii biegłego, która nie budziła także wątpliwości Sądu.

W świetle powyższych dowodów powództwo zasługiwało na uwzględnienie w przeważającej jego części.

W niniejszej sprawie ostatecznie nie była kwestionowana odpowiedzialność pozwanego Skarbu Państwa co do zasady. Jedynie początkowo podniesiony został zarzut przedawnienia roszczeń powodów dla którego to oceny, jak również dla poczynienia dalszych rozważań co do zasadności żądania, należało w pierwszej kolejności określić właściwy reżim prawny, w ramach którego roszczenie mogło i winno być dochodzone i jako takie w dalszej kolejności poddane prawnej ocenie.

W tym miejscu dla uporządkowania dalszych rozważań wskazać należy, iż stosownie do treści art. 5 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw, do zdarzeń i stanów prawnych powstałych przed dniem 01 września 2004 r. stosuje się przepisy art. 417, art. 419, art. 420, art. 420¹, art. 420² i art. 421 ustawy Kodeks cywilny, oraz art. 153, art. 160 i art. 161 § 5 ustawy Kodeks postępowania administracyjnego, w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie tejże ustawy.

Stosownie też do treści art. 160 § 1 k.p.a. w brzmieniu sprzed jego uchylecia, stronie, która poniosła szkodę na skutek wydania decyzji z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 albo stwierdzenia nieważności takiej decyzji, służy roszczenie o odszkodowanie za poniesioną rzeczywistą szkodę, chyba że ponosi ona winę za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie.

Przechodząc zatem do najdalej idącego zarzutu przedawnienia - zgodnie też z art. 160 § 6 k.p.a. w brzmieniu sprzed jego uchylecia, wzmiankowane roszczenia przedawniają się z upływem trzech lat od dnia, w którym stała się ostateczna decyzja stwierdzająca nieważność decyzji wydanej z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 albo decyzja, w której organ stwierdził, w myśl art. 158 § 2, że zaskarżona decyzja została wydana z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a. Decyzja Wojewody (...) - (...) z dnia 27 lipca 2011 r. została doręczona powodom dwa dni później, w dniu 29 lipca 2011 r. Termin do zaskarżenia tej decyzji w drodze odwołania na podstawie art. 129 § 2 k.p.a. wynosił czternaście dni. Zgodnie zaś z art. 57 § 1 k.p.a. jeżeli początkiem terminu określonego w dniach jest pewne zdarzenie, przy obliczaniu tego terminu nie uwzględnia się dnia, w którym zdarzenie nastąpiło. Upływ ostatniego z wyznaczonej liczby dni uważa się za koniec terminu. Oznacza to, że ostatnim dniem, w którym możliwe było wniesienie odwołania był dzień 12 sierpnia 2011 r., wobec czego decyzja stała się ostateczna w dniu 13 sierpnia 2011 r. Od tego też dnia stosownie do art. 160 § 6 k.p.a. w brzmieniu sprzed jego uchylecia należy liczyć trzyletni termin przedawnienia roszczeń powodów.

Kodeks postępowania administracyjnego nie określa sposobu liczenia terminu określonego w latach (por. art. 57 k.p.a.). Zgodnie zaś z art. 110 k.c. jeżeli ustawa, orzeczenie sądu lub decyzja innego organu państwowego albo czynność prawna oznacza termin nie określając sposobu jego obliczania, stosuje się przepisy tego kodeksu. Z art. 112 k.c. wynika,

że termin oznaczony w latach kończy się z upływem dnia, który nazwą lub datą odpowiada początkowemu dniowi terminu. Oznacza to, że pozew wniesiony w dniu 13 sierpnia 2014 r. został złożony w ostatnim dniu przed upływem trzyletniego terminu przedawnienia, co niweczy skutecznie możliwość podniesienia zarzutu po stronie pozwanej.

Odnosząc się w dalszej kolejności do procesowej i merytorycznej oceny żądań powodów - tu spór między stronami postępowania ogniskował się wokół kwestii zakresu podstawy faktycznej powództwa w kontekście kolejnego zarzutu przedawnienia, tym razem podniesionego wobec roszczeń czy należności objętych rozszerzeniem żądania, a także zasadności zarzutów pozwanej wywierających wpływ na rozmiar roszczeń powodów.

W szczególności pozwany podnosił, że na poczet ich roszczeń powinna zostać zaliczona zwaloryzowana wartość hipoteki obciążającej gospodarstwo rolne w chwili jego przejęcia, oraz ewentualna wysokość wypłacanego w RFN świadczenia wyrównawczego za mienie pozostawione w Polsce.

W ocenie Sądu chybnym był zarzut sformułowany przez pozwanego dotyczący tego, iż podstawa faktyczna powództwa zgłoszonego pozwem roszczenia odszkodowawczego ograniczała się wyłącznie do części działek, oznaczonych obecnie jako działki (...), nie wynika to bowiem w żaden sposób z treści samego żądania lub uzasadnienia żądania pozwu. W żadnej bowiem jego części nie zostało wyartykułowane zastrzeżenie, że powodowie wywodzą istnienie szkody po ich stronie z pozbawienia ich prawa własności tak konkretnie określonej części nieruchomości. Przeciwnie, w wielu miejscach odnosili się oni do prawa własności gospodarstwa rolnego jako takiego, względnie nieruchomości określonych w dwóch księgach wieczystych.

Jedynie we wniosku dowodowym o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu szacowania wartości nieruchomości zostały wymienione wyłącznie te działki, co mogło stanowić omyłkę pisarską, co najwyżej odnoszącą skutek jedynie w sferze dowodowej i to miał Sąd na uwadze. Na dalszym jednak etapie postępowania powodowie rozszerzyli tezę dowodową i z uwagi jedynie na zarzut pozwanego dotyczący rozliczenia hipoteki oraz kwot świadczenia wyrównawczego została dopuszczona opinia uzupełniająca. Podkreślić tu z całą mocą należy, że wnioski i tezy dowodowe nie określają podstawy faktycznej żądania i Sąd nie jest nimi związany przy orzekaniu w rozumieniu art. 321 § 1 k.p.c. Nie było więc możliwe uznanie, że żądanie powoda dotyczyło jedynie działek (...), zaś pozostałe działki miałyby pozostawać poza granicami faktycznej podstawy powództwa i tym samym pozostawać poza skutkami przerwy biegu przedawnienia w rozumieniu art. 123 kc zaistniałej wskutek złożenia pozwu.

Tenże ponowny zarzut nie mógł zatem w odniesieniu do rozszerzenia żądania odnieść zamierzanego skutku.

Odnosząc się do przesłanek przywołanego art. 160 § 1 k.p.a. w brzmieniu sprzed jego uchylecia, tu stwierdzić należy, że powodowie jako dotychczasowi właściciele nieruchomości bezpośrednio na skutek wydania decyzji Naczelnika Gminy D. z dnia 01 grudnia 1977 r. ponieśli szkodę. O tym, że decyzja ta naruszyła art. 156 § 1 k.p.a., przesądziło w postępowaniu administracyjnym, w którym nie stwierdzono wprawdzie jej nieważności, ale ostatecznie stwierdzono jej wydanie bez podstawy prawnej, co odpowiada hipotezie art. 156 § 1 pkt 2 k.p.a. Przepis art. 38 ust. 3 ustawy z dnia 14 lipca 1961 r. o gospodarce terenami w miastach i osiedlach (tekst jedn. Dz. U. Nr 22 z 1969 r., poz. 159) stwierdzał bowiem przejście własności nieruchomości na rzecz Skarbu Państwa z mocy prawa.

Decyzja ta została także wydana z rażącym naruszeniem prawa, mając na uwadze, że osoby które mogły utracić własność nieruchomości - na mocy art. 38 ust. 3 ustawy z dnia 14 lipca 1961 r. o gospodarce terenami w miastach i osiedlach - to te, które po stwierdzeniu narodowości polskiej i nabyciu obywatelstwa polskiego zachowały należący do nich przed dniem 1 stycznia 1945 r. majątek nieruchomy. Tego rodzaju majątek, po jego zbyciu w okresie powojennym, utracił status, o którym mowa w powołanym przepisie (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 4 kwietnia 1996 r., I ACr 129/96, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2002 r., I CKN 782/00). Na kanwie niniejszej sprawy nie sposób pominąć więc, że powódka nabyła gospodarstwo rolne w drodze umowy darowizny, a powodowie w wyniku dziedziczenia, i oba te zdarzenia miały miejsce po dniu 1 stycznia 1945 roku.

Szkoda powodów wyraża się też w uszczerbku majątkowym - utracie prawa własności nieruchomości. Mając na uwadze treść samej decyzji Naczelnika Gminy D., stwierdzić zatem należy, iż związek przyczynowy pomiędzy jej

wydaniem a zaistnieniem szkody jest oczywisty. Stanowiła ona bowiem bezpośrednią podstawę prawną wpisu do działu II księgi wieczystej Skarbu Państwa jako właściciela nieruchomości korzystającego od tej chwili ze stosownej ręką wiary publicznej ksiąg wieczystych, a jednocześnie wykreślenia z tej pozycji powodów, którzy figurowali tam jako dotychczasowi właściciele.

Roszczenie powodów jest usprawiedliwione nie tylko co do wysokości żądania głównego. Jedynie w odniesieniu do powódki A. P. powództwo podlegało częściowemu oddaleniu.

Z uwagi na fakt zbycia nieruchomości przez Skarb Państwa i ochronę praw osób trzecich wynikającą z zasady ręką wiary publicznej ksiąg wieczystych (art. 5 ustawy z dnia 06 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece), możliwość naprawienia szkody powodów ogranicza się obecnie jedynie do świadczenia w pieniądzu (art. 363 § 1 zd. 2 k.c.).

Mając na uwadze, że wartość nieruchomości wynosi 367.100,00 złotych, wartość udziału w tej nieruchomości, który przysługiwałby powódce A. P. (1/2) wynosi 183.550,00 złotych, zaś wartość udziałów G. K. G. i S. G. wynosi po 91.775,00 złotych.

W tym miejscu stwierdzenia wymaga, że na poczet tak określonych równowartości utraconego majątku i tym samym roszczeń odszkodowawczych nie można było zaliczyć zwaloryzowanej wartości hipoteki, która obciążała nieruchomość powodów.

Hipoteka ta wygasła bowiem już w dniu 19 września 1977 r., a więc przed datą wydania decyzji o przejęciu nieruchomości na rzecz Skarbu Państwa przez Naczelnika Gminy D.. Mając na uwadze, że wnioskuje o to powódka A. P., a zgodę w tym przedmiocie wyraził Bank (...), można bez ryzyka popełnienia jakiegokolwiek błędu stwierdzić, że wykreślenie hipoteki było spowodowane spłatą całości zobowiązania nią zabezpieczonego.

Tym samym wierzytelność zabezpieczona hipoteką w chwili przejęcia nieruchomości nie istniała i jako taka nie podlegała z przyczyn oczywistych rozliczeniu postulowanemu przez pozwanego. Hipoteka nie obniżała też tym bardziej wartości rynkowej nieruchomości według stanu z chwili jej przejęcia, ani nie mogła o czym była mowa, stanowić podstawy umorzenia wierzytelności powodów w wyniku potrącenia dokonanego przez pozwanego.

Jednakże w ocenie Sądu zasadny był zarzut pozwanego, ukierunkowany na uwzględnienie wysokości wypłaconego powodom świadczenia wyrównawczego po wyjeździe do Niemiec. Kwota ta niewątpliwie stanowi korzyść, jaką powódka A. P. odniosła ze zdarzenia, które wywoływało szkodę w jej majątku. Tym samym w odniesieniu do powódki należało zastosować konstrukcję *compensatio lucro cum damno*, tj. zaliczenia na poczet czy wyrównania doznanego uszczerbku odniesioną korzyścią.

Sytuacja taka zachodzi, gdy korzyść pozostająca w normalnym związku przyczynowym z tym zdarzeniem wywołującym szkodę, prowadzi do zmniejszenia straty, przy czym zarówno uszczerbek jak i korzyść wynikają z tego samego zdarzenia (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2002 r., II KKN 727/99, Lex nr 53823).

Sąd przy tym ustalił, że kwota 15.910,30 marek niemieckich wypłacona powódce A. P. nie dotyczyła jedynie nieruchomości położonej w miejscowości U.. Z treści zaświadczenia urzędu miasta D. nie wynika bowiem, aby wypłacone powódce odszkodowanie było związane z jakąkolwiek konkretnie wskazaną nieruchomością.

W tej sytuacji należało przyjąć, że świadczenie wyrównawcze dotyczyło ogółu nieruchomości pozostawionych przez powódkę na terenie Polski.

Można bowiem w takiej sytuacji wywieść domniemanie faktyczne polegające na bezpośrednim i logicznym przyjęciu, że skoro w decyzji indemnizacyjnej nie wskazano za jakie nieruchomości wypłacono rekompensatę, to dotyczy ona wszelkich nieruchomości pozostawionych w kraju.

Takie też założenie wyjściowe Sąd przyjął do dalszych rozważań i wyliczeń.

Wyplaconą zatem kwotę w nieobowiązującej obecnie walucie należało odpowiednio odnieść do wartości w walucie, z pomocą której czynione są obecnie wzajemne rozliczenia stron.

Jak też wynika z załącznika nr 1 ustawy z dnia 25 maja 2001 r. o skutkach wprowadzenia w niektórych państwach członkowskich Unii Europejskiej wspólnej waluty euro, kurs marek niemieckich w stosunku do obecnie obowiązującej w Niemczech waluty został określony na kwotę 1,95583 euro. Wyplacone powódce świadczenie odpowiada więc wprost kwocie 8.134,81 euro. W dacie orzekania kurs euro według NBP wynosił 4,41 złotych. Tym samym powódka otrzymała świadczenie, która odpowiada kwocie 36.874,51 złotych, przy czym dotyczyło ono całego areálu pozostawionej ziemi. Uwzględniając stosunek powierzchni nieruchomości rolnej będącej przedmiotem niniejszego postępowania (9,91 ha) do ogółu nieruchomości stanowiących własność powódki (9,91 ha + 8,62 ha nieruchomości w U. = 18,53 ha), tytułem tej pierwszej (T.) otrzymała ona proporcjonalnie 53,5% tej kwoty, co daje odpowiednio 19.192,86 złotych.

W tej części zatem, wobec odpowiedniego zaliczenia tej kwoty na poczet należnego odszkodowania, powództwo A. P. podlegało oddaleniu. Na jej rzecz od pozwanego należało tym samym zasądzić różnicę równowartości udziału w nieruchomości w kwocie 183.550,00 złotych i odpowiedniej części świadczenia wyrównawczego w kwocie 19.192,86 złotych, co daje zasądzoną kwotę 164.357,14 złotych.

Sąd natomiast nie znalazł podstaw, by w podobny sposób pomniejszyć odszkodowanie należne powodom G. K. G. i S. G.. Z zaświadczenia przedstawionego przez urząd miasta D. nie wynika, aby wymienionym zostało wyplacone jakiegokolwiek świadczenie. Nie sposób uznać przy tym, że wyplacone A. G. świadczenie należało proporcjonalnie rozłożyć na każdego z powodów, skoro to powódka wyraźnie została określona jako beneficjariusz uprawniony do jego odbioru. W tym stanie rzeczy na rzecz powodów G. K. G. i S. G. zasądzono już pełne kwoty po 91.775,00 złotych.

Końcowo należy jedynie wskazać, iż Sąd nie znalazł podstaw do zwracania się do urzędu wyrównawczego w Niemczech o podanie kwot uzyskanych przez powodów w ramach świadczeń wyrównawczych.

Z urzędu bowiem Sądowi wiadomo, iż urząd ten w tego rodzaju sprawach odmawiał udzielania informacji (por. fragment uzasadnienia tut. Sądu sporządzonego w sprawie(...)- (...)).

Co do dowodu z opinii biegłego księgowego na okoliczność stosownego przeliczenia otrzymanej kwoty świadczenia wyrównawczego na poczet odszkodowania - tu w ocenie Sądu (jak to zresztą zostało już w sposób jasny omówione i obrazowo przeliczone) wątpliwości co najwyżej mogło nastęrczyć ustalenie, którą kwotę i w jakiej części zaliczyć na poczet dochodzonej należności, nie zaś w żadnym razie pozyskanie odpowiednich przeliczników walutowych przydatnych dla poczynienia rozliczeń.

Tym bardziej sama techniczna, czy matematyczna w istocie ich strona nie wykroczyła poza dostępną w ramach powszechnie posiadanej wiedzy umiejętności, dotyczącą przeliczania odpowiednich proporcji, przy zastosowaniu i uwzględnieniu wzajemnych rachunkowych relacji pomiędzy dwiema czy kilkoma liczbami.

Stąd, dowód w tej mierze był i zbędny, i nieprzydatny, jako taki też podlegał pominięciu.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., stosownie do wyniku sprawy.

W tym miejscu należy podkreślić, że po stronie powodowej występowało współuczestnictwo formalne, a powodowie byli reprezentowani przez tego samego profesjonalnego pełnomocnika w osobie adwokata. W odniesieniu do wszystkich trzech powodów sporządzono jeden pozew, a podejmowane w toku niniejszego postępowania czynności procesowe były tożsame. W tych okolicznościach Sąd uznał, że należy się im zwrot kosztów zastępstwa procesowego tylko jednego pełnomocnika, stosownie do wysokości żądania, którego powodowie dochodzili w niniejszym postępowaniu, przy czym wynagrodzenie to przysługuje stosownie do pierwotnie dochodzonej kwoty, bez uwzględnienia kolejnych rozszerzeń powództw.

Powodowie wygrali sprawę w 94,8 %, zatem w stopniu tak wysokim, który czyni uwzględnienie wzajemnego obrachunku stron procesowo pomijalnym.

Sąd zasądził koszty poniesione przez powodów w całości tj. opłata 2000,- zł, zaliczki w kwocie 2808,86 zł, przy uwzględnieniu wynagrodzenia pełnomocnika w kwocie 2417,- zł.